

УДК 281.93:262.146(477.83/.86) "1914/1918"

ОСОБЛИВОСТІ МІСІОНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В ГАЛИЧИНІ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Сергій Позняк

Білоруський державний університет
вул. Червоноармійська, 6, Мінськ 220030 (Білорусь)
Кафедра історії південних і західних слов'ян

У статті охарактеризована конфесійна політика російської окупаційної влади у Галичині, яка була складовою частиною загальної боротьби уряду з українським національним рухом. У Галичині було створено російське церковне управління. Воно розпочало підготовку до переходу греко-католиків на православ'я. Реальну роботу в цьому напрямі проводив професор Київської духовної академії Ф.Цітов.

Ключові слова: Росія, Австрія, Галичина, Перша світова війна, релігія, конфесії, православ'я.

Готуючись до війни, царський уряд покладав великі надії на зміцнення позицій православної церкви у Східній Галичині, усе православне населення якої, за офіційною статистикою, не перевищувало 3 тис. чол. Це були переважно вихідці з Росії або з сусідньої Буковини. Активна діяльність російських православних місіонерів серед українського населення Австро-Угорщини почалася ще перед війною. Ініціаторами руху були, головним чином, Почаївська лавра та монастир Холмщини, а його натхненником і організатором – волинський архієпископ Антоній (Храповицький), якого константинопольський патріарх призначив екзархом у Галичині та Карпатській Русі. Щоправда, у Відні скося дивилися на пропаганду православ'я з Росії, а той факт, що православна церква Галичини підлягала церковній юрисдикції буковинського митрополита у Чернівцях, послужив навіть формальною причиною для організації гучних судових процесів. Російські служителі православного обряду не були широко підтримані навіть москвофілами, тому що останні здебільшого походили з середовища уніатського духовенства, для якого у тому питанні політичні симпатії вступали в конфлікт із професійними переконаннями¹.

До початку Першої світової війни греко-католицька церква Галичини була головною конфесійною організацією, яка пустила глибоке коріння у народне життя. Уніатсь-

¹ Галичина, Буковина, Угорська Русь / Составлено сотрудниками журнала "Украинская жизнь". Москва, 1915. С.174–176; *Власовський І.* Нарис історії Української православної церкви. Т.3. Київ, 1998. С.327–329; *Смолич І.К.* История Русской церкви. 1700–1917 // История Русской церкви. Кн.VIII. Ч.2. Москва, 1997. С.348.

ка паства налічувала 3,5 млн. чол. Крім того, юрисдикції галицького митрополита підлягало близько 30 тис. уніатів Буковини, переважно вихідців із Східної Галичини²

Митрополит Андрей Шептицький доклав максимум зусиль, щоб греко-католицька церква була насамперед церквою українською. За це освічена частина галицьких русинів не без підстав вважала його зразком українського патріота³. Велику увагу митрополита кафедра надавала формуванню кадрів священників. Право на висвячення мали тільки особи з університетською освітою. При цьому вища єпархіальна влада рекомендувала їм не обмежуватися виконанням професійних обов'язків. Греко-католицький священник (парох), як правило, стояв у центрі господарського та духовного життя українського села Галичини. Він керував молочною, “касою” (своєрідною сільською банківською установою), громадською споживчою спілкою, читальнею “Просвіти”. Таким чином, служителі уніатського обряду були серйозною перешкодою для російських православних місіонерів.

На початку Першої світової війни західноукраїнські землі стали ареною жорстоких бойових дій⁴. Головнокомандуючий Південно-Західним фронтом генерал М.І.Іванов передбачливо наказав доброзичливо ставитися до населення Галицької Русі. У наказі підкреслювалося, що “уніати за духом і стремліннями дуже близькі до православ'я” і навіть рекомендувалося засвоювати “деякі місцеві руські звичаї”, наприклад, привітання “Слава Ісусу Христу” і відповідь “Слава навіки”⁵. Майже одночасно була видана брошура “Сучасна Галичина”, яка призначалася для офіцерів і пом'якшувала тенденційні оцінки не тільки галицьких закладів культури, а й уніатської церкви⁶.

У серпні 1914 р. російські війська взяли Львів. Після перемоги російської армії настав період політико-культурної окупації, яка ознаменувалася символічним тріумфом російської мови – “виразниці руського духу”. Оскільки багато уніатських священників відступили разом із австрійськими військами, місцеве населення почало просити про призначення у парафії для проведення служби православних священників. Глава окупаційного режиму генерал-губернатор граф Г.О.Бобринський вирішив скористатися ситуацією, щоб максимально зменшити вплив місцевого духовенства. Було встановлено нагляд за католицькими та уніатськими священниками. Почалися арешти і депортації у внутрішні губернії Росії, найбільш гучним став арешт митрополита Андрея Шептицького Саме у цій події чітко проявилися неузгодженість політики російських владних структур на завойованих землях⁷.

² Галичина, Буковина, Угорська Русь. С.167.

³ *Верига В.* Нариси з історії України (кінець XVII–початок XX ст.). Львів, 1996. С.203.

⁴ Галичина, Буковина, Угорська Русь. С.170–172.

⁵ *Лемке М.* 250 днів в царской ставке. Санкт-Петербург, 1920. С.200.

⁶ Там само. С.201; *Гунчак Т.* Україна, перша половина XX століття. Нариси політичної історії. Київ, 1993, С.67; *Полонська-Василенко Н.* Історія України. Т.2. Київ, 1995. С.445.

⁷ В уряді Росії арешт і депортацію окупаційною владою А.Шептицького вважали несвоєчасною. Міністри зазначали, що не треба було “робити з нього мученика, граючи на руку унії”. Права частина кабінету (І.П.Горемікін, М.А.Маклаков, У.К.Саблер) взагалі висловлювалися за вигнання митрополита з Росії. Див.: Совет Министров Российской империи в годы первой мировой войны. Бумаги А.Н.Яхонтова. (Записки заседаний и переписка). Санкт-Петербург, 1999. С.62,65.

Оскільки механізму забезпечення єдності у діях військового командування та уряду на “зайнятих по праву війни” територіях, у Росії не існувало⁸, у всіх невдачах та перегінах при здійсненні русифікаторської політики Ставка і Рада Міністрів взаємно звинувачували один одного⁹. Суперництво та протистояння особливо яскраво проявилось у способах вирішення конфесійного питання окупаційною владою Галичини, підпорядкованою верховному головнокомандуючому великому князю Миколі Миколайовичу, та Синодом. Не залишився збоку і протопресвітер російської армії Георгій

Шавельський зі своїм численним духівництвом. Що стосується обер-прокурора Синоду У.К.Саблера, то за ним стояли не тільки царські міністри, а й імператриця та Г.Распутін.

Обер-прокурор У.К.Саблер домігся створення на окупованих землях церковного управління. Спочатку він планував направити у Галичину Антонія Храповицького, однак ця кандидатура не була підтримана у Царському Селі. Справу перетворення уніатів у православних було доручено новому волинському єпископу Євлогію¹⁰, який уже 7 вересня прибув до Почаївської лаври, ближче до галицьких земель. Тоді ж жителі трьох сіл сусіднього з Почаєвом повіту “добровільно і одностайно” долучилися до православної церкви¹¹. До руху переходу галичан у православ’я архієпископ залучив представників духовенства з вищою богословською освітою: волинського єпархіального місіонера архімандрита Митрофана, протоієрея Венедикта Туркевича, за-

коноучителя Холмської гімназії священника Олександра Громадського і депутата Державної Думи від Холмщини Михайла Митроцького. Місіонери дійшли висновку, що більшість уніатських священників стоїть на боці православ’я, значна частина світської інтелігенції належить до “мазепинського” табору, і тільки сільські жителі у своїй масі будуть з православними¹². При цьому терпимість значної частини населення до виконання служби православними священниками пояснювалася саме плідною проросійською діяльністю ієрархів греко-католицької церкви. Але при цьому до уваги не бра-

⁸ Згідно з “Положенням про польове управління військами у воєнний час”, до Ставки переходила вся повнота влади на суміжних із фронтами територіях. Однак кабінет Міністрів намагався здійснювати вплив на політику військової адміністрації. Див.: *Флоринський М.Ф.* Кризис государственного управления в России в годы первой мировой войны (Совет министров в 1914–1917 гг.). Ленинград, 1988. С.160; Ставка и министерство иностранных дел // Красный архив. 1928. Т.1 (26). С.11–12.

⁹ Серед заступників царського уряду, а головне – звинувачувальників Ставки, був і двірцевий комендант Миколи II В.М.Воейков, який наполягав на тому, що влада у завойованому краї належить не міністрові внутрішніх справ, а верховному головнокомандуючому. І все ж гріхи він однозначно звалював на графа О.Бобринського, який “з місця став проводити поспішну русифікацію Галичини настільки невдало, що багато із прийнятих до лона православної церкви галичан вільно дихнуло при поверненні на їх територію ненависних їм раніше австро-угорських військ”. Див.: *Воейков В.Н.* С царем и без царя: Воспоминания последнего дворцового коменданта государя императора. Москва, 1994. С.76–77.

¹⁰ Сам Євлогій спробував змалювати справу так, що Саблер виступив проти цього призначення, але змушений був погодитися з вимоги Миколи II (Митрополит Евлогий (Георгиевский). Путь моей жизни: Воспоминания. Москва, 1994. С.223,234. В дійсності тут проглядаються інтриги Распутіна та імператриці. Антоній (Храповицький) за своїми правими чорносотенськими переконаннями та попередньою місіонерською діяльністю на західноукраїнській землях їм, у принципі, підходив, але в Царському Селі знали, що він близький до нелюбимої в оточенні Олександри Федорівни “чорногорки” Милиці Миколаївни. (В церковних кругах перед революцією (Из писем архиепископа волынского к митрополиту киевскому Флавиану) // Красный архив. 1928. Т.(61). С.212).

¹¹ *Власовський І.* Нарис з історії української православної церкви. С.247.

¹² Там само. С. 247–248.

вся той факт, що протягом двох століть власне вони зберігали обрядовість і боронили її від латинізації.

Врешті-решт, Євлогій практично покинув свою велику єпархію, поселився у Львові і безпосередньо зайнявся справою “возз’єднання уніатів”. Наприкінці 1914 р. до православної церкви було приєднано 45 парафій¹³. На місця тих священників, які втекли, або репресованих служителів уніатського обряду ставилися православні, передусім монахи Почаївської лаври, напівписьменні і малокультурні. Цим антиуніатським місіонерам не призначалось ніякої платні, і вони жили на подачки Євлогія, який мав у своєму розпорядженні значні суми грошей, виділених Синодом¹⁴.

Місіонерсько-патріотичний запал Євлогія не підтримував керівник російської окупаційної влади в Галичині Г.О.Бобринський, політика якого щодо прихожан (але не греко-католицького духовенства) характеризувалася певною терпимістю¹⁵. Згідно з правилами, установленими генерал-губернатором, для скерування православно-го священника на ту чи іншу парафію необхідно було, щоб за це проголосувало не менше 75% парафіян¹⁶.

Однак Євлогій розсилав у галицькі приходи розпорядження про призначення православних священників, часто порушуючи це положення. Він і не думав узгоджувати свої дії з керівництвом військового духівництва, яке представляло вищу духовну владу окупаційного режиму. “Апостольську справу” перетворення галицьких уніатів у православних з великодержавним розмахом вели й окремі підлеглі Євлогію церковні ієрархи. Так, кременецький єпископ Діонісій міг дозволити собі усунути греко-католицького священника на тій підставі, що той “папіст”¹⁷. Запрошуючи Євлогія відвідати “об’єднані” приходи, Діонісій пропонував узяти з собою жандармів, “тому що священники ключів від храму не віддають – треба буде їх забрати!!!”. Від такої постановки питання ніяково почувався, правда з часом – у споминах, навіть Євлогій¹⁸.

Протизаконні діяння підтримуваних Синодом місіонерів спровокували гострі конфлікти у багатьох парафіях і, за свідченням Бобринського, мали тяжкі наслідки для населення трохи пізніше, під час евакуації, коли десятки тисяч галичан змушені були рятуватися втечею разом із відступаючими російськими військами, остерігаю-

¹³ Там само. С.249.

¹⁴ Протопресвітер Георгій Шавельський: Воспоминания последнего протопресвитера русской армии и флота. Т.1. Москва, 1996. С.169, 173.

¹⁵ Однак у самій окупаційній адміністрації дуже активно діяла так звана “російська партія”, очолювана свояком генерал-губернатора В.О.Бобринського та депутатом Державної думи від Подільської губернії Д.М.Чихановим. Вони виступали навіть за ще більш рішучу політику в справі підтримки православного руху в окупованій Галичині і здійснювали певний тиск на архієпископа Євлогія (Митрополит Евлогий (Георгиевский). Путь моей жизни. С.238-240).

¹⁶ Хаген М. Великая война и искусственное усиление этнического самосознания в Российской империи // Россия и первая мировая война (Материалы международного научного colloquiuma). Санкт-Петербург, 1999. С.395–396; Власовский И. Нарис історії української православної церкви. С.249.

¹⁷ Протопресвітер Георгій Шавельський: Воспоминания последнего протопресвитера русской армии и флота. Т.1. С.165.

¹⁸ Зрештою, у спогадах Євлогія про його місіонерську діяльність на західноукраїнських землях взагалі є багато завуальованих виправдань, але до арешту і депортації А.Шептицького, наприклад, він дійсно прямого відношення не мав. Два ієрархи вперше зустрілися на початку 1919 р., коли вже тепер гнаний Євлогій знайшов доволі теплий притулок у домі А.Шептицького (Митрополит Евлогий (Георгиевский). Путь моей жизни) С.238, 303–306.

чись переслідування як з боку австрійської влади, так і з боку сусідів-прихожан¹⁹. Основним же наслідком “процентоманії” в “об’єднанні” уніатів стало загальне незадоволення навіть у дещо лояльних русофілів і, здається, нейтральних до того часу галицьких селян.

Активне насадження православ’я у тільки що завойованій Галичині викликало незадоволення ліберальної частини царського уряду. Так, 10 вересня 1914 р. на засіданні Ради Міністрів, керівник зовнішньополітичного відомства С.Д.Сазонов, посилаючись на галицького москвофіла Дудикевича, зазначав: “Неприємно, що Євлогій іде за військами і приєднує до православ’я. Це викликає непорозуміння”²⁰. Категорично висловився проти насильства на релігійному ґрунті верховний головнокомандувач великий князь Николай Николаевич²¹. Він телеграфував цареві про необхідність припинення всіляких об’єднувачих дій і нібито домігся остаточного вирішення питання²².

Водночас Євлогій уже ставив перед Синодом питання про підпорядкування у Львові православної єпархії, передачу православній церкві кафедрального собору святого Юра, митрополичого уніатського дому з усім майном, а також про закриття католицьких монастирів і передачу їх майна до казни²³. У листопаді 1914 р. при відвіданні Ставки уже У.К.Саблер намагався зняти питання про майно греко-католицької церкви у розмові з верховним головнокомандувачем. Великий князь Николай Николаевич, очевидно під впливом протопресвітера російської армії Георгія Шавельського²⁴, досвід і знання якого він дуже цінував, взагалі зустрів обер-прокурора підкреслено немилостиво²⁵.

Незважаючи на протидію Ставки, командуючого Південно-Західним фронтом М.І.Іванова, графа Бобринського та несхвалення окремих міністрів, Синод дозволив Євлогію надалі проводити відносно незалежну політику, зводячи нанівець намагання місцевої влади, спрямованої на підтримання спокою на завойованих землях. Великий князь Николай Николаевич навіть скаржився на те, що для доставки православних священників на окуповану територію якимось чином реквізувалися товарні вагони, необхідні для доставки військам боєприпасів. Ще більш активно діяло церковне відомство у справі русифікації західноукраїнського населення. Так, якщо Міністерство освіти встигло відкрити на завойованих землях тільки 10 початкових шкіл, то синод

¹⁹ Хаген М. Великая война и искусственное усиление этнического самосознания в Российской империи. 396.

²⁰ Совет Министров Российской империи в годы первой мировой войны. С.62.

²¹ Ставка и министерство иностранных дел // Красный архив. 1928. Т.1(26) С.10–11.

²² Перший високий наказ Миколи II про припинення об’єднувачих дій наслідків не мав, очевидно, через втручання імператриці та Г.Распутіна, їхньої підтримки конфесійної політики У.К.Саблера. (Протопресвітер Георгий Шавельский: Воспоминания последнего протопресвитера русской армии и флота. Т.1. С.167–168; Смолич И.К. История Русской церкви. С.349).

²³ Власовський І. Нарис історії Української православної церкви. С.249.

²⁴ Виступаючи проти насильного “об’єднання”, протопресвітер російської армії Г.Шавельский володів проблемою з історичної точки зору. У 1910 р. він захистив магістерську дисертацію на тему “Останнє з’єднання уніатів Білоруської єпархії (1833–1835 рр.)”, у якій намагався проілюструвати всі промахи та помилки “возз’єднувачів” того, невоєнного, часу. У нових умовах, доводив Шавельський “наші влади повинні зрозуміти, що всілякі об’єднувачі дії на фронті у зайнятій нашими військами ворожій країні по своїй суті несвоєчасні і недоречні, незалежно від того, розумно чи грубо вони проводилися”. (Протопресвітер Георгий Шавельский: Воспоминания последнего протопресвитера русской армии и флота. Т.1. С.166).

²⁵ Там само. С.170–171.

зміг за цей же час створити 50 шкіл з російською мовою навчання²⁶. Крім того, церковне відомство організувало спеціальний комітет для видання листівок на захист “об’єднання, до якого увійшли визнані богослови”²⁷. Весною 1915 р. архієпископ Євлогій міг похвалитися тим, що до православ’я приєднано 100 парафій²⁸. На початку травня він отримав діамантовий хрест на клобук – найвищу нагороду для архієпископа²⁹.

Необхідно зазначити, що конфесійна політика російської окупаційної влади в Галичині, яка була складовою частиною боротьби з “мазепинством”, дуже швидко вилася у те, що пізніше лідер кадетської партії П.М.Мілюков назвав “європейським скандалом”³⁰. Аналізуючи найбільш крайні прояви імперської політики Росії, треба визнати, що визвольну риторичку, якою супроводжувалося вторгнення російської армії в Галичину, і тверде переконання в тому, що Росія повертала собі відірваних від неї на тривалий час братів, підтримувала переважна більшість патріотично налаштованих інтелектуальних верхів імперії. Навіть ліберал П.М.Мілюков, як справедливо акцентує американський дослідник М.Хаген, дорікав своїм опонентам не за мету їхньої місії, а за засоби, якими вона втілювалася³¹.

Не треба випускати з уваги також те, що механізм прийняття політичних рішень залежав передовсім від носія верховної влади³². Щоденникові записки Николая II свідчать, що наприкінці 1914–на початку 1915 р. він регулярно приймав Євлогія, Бобринського і західноукраїнських москофілів³³. Про серйозність російських намірів свідчило відвідання імператором Східної Галичини у квітні 1915 р. З цієї нагоди Александра Фьодоровна в зверненні до чоловіка висловила надію на остаточне возз’єднання цієї слов’янської землі із її “прадавньою матір’ю Росією” у “історичному та релігійному сенсі цього слова”. Одночасно цариця передавала Николаю II і благословення “Друга” (Г.Распутіна)³⁴.

Останній російський цар слухав і читав тільки те, що хотів почути і прочитати. Цим користалися спритні царедворці. Прикладом можуть бути і захоплені відгуки преси про зустріч Николая II з населенням Галичини. Особистий історіограф царя генерал Дубенський, очевидно, у такому дусі описав богослужіння у колишньому

²⁶ Хаген М. Великая война и искусственное усилие этнического самосознания в Российской империи С.404.

²⁷ Смолич И. История Русской церкви. С.482.

²⁸ Митрополит Евлогий (Георгиевский): Путь моей жизни. С.246. На думку церковного історика І.Власовського, на час відступу російських військ у Галичині вже було 200 православних приходів. (Власовський І. Нарис історії української православної церкви. С.249).

²⁹ Протопресвітер Георгий Шавельский: Воспоминания последнего протопресвитера русской армии и флота. Т.1. С.181.

³⁰ Субтельний О. Україна. Історія. Київ, 1992. С. 299.

³¹ Хаген М. Великая война и искусственное усилие этнического самосознания в Российской империи С.393.

³² Характерно, що Євлогій після призначення його керівником церковними справами у Галичині і аудієнції у Николая II не заїхав до Ставки. Він не міг не знати про ревниве ставлення царя і цариці до популярності великого князя Николая Николаевича. Вперше архієпископ віввідав Ставку наприкінці листопада 1914 р. Тоді ж, марно намагаючись довести верховному головнокомандуючому та його братові великому князю Петру Николаевичу – право Російської православної церкви на організацію свого управління на окупованій території, Євлогій козирнув “Я не наполягаю – я тільки виконую волю монаршу”. (Митрополит Евлогий (Георгиевский): Путь моей жизни. С.236, 240–241.

³³ Дневники императора Николая II. Москва, 1991. С.483, 519, 527 и др.

³⁴ Платонов О.А. Терновый венец России. Николай II в секретной переписке. Москва, 1996. С.126.

уніатському храмі у Бродах. Прихожани нібито сказали йому: “Наші попередні священики були поголені і подібні обличчями на папу, а тепер священики, які прийшли до нас із Росії, з бородами, довгим волоссям – вони подібні до Христа. Це краще. Ми раді ...”³⁵. У такий примітивний спосіб доводилося, що серед галицьких русинів православна віра не знищена. Але зовсім інший настрій був у офіцерів та державних чиновників, які не бажали піддаватися ейфорії від перемог російської зброї. Начальник дипломатичної частини Ставки князь Кудашов у листі до С.Д.Сазонова писав, що поїздка імператора до Галичини створила “такі особливі обставини, при яких і враження були особливі, очевидно, більш святкові, ніж глибокі, перевірені роздумами”³⁶.

З літа 1915 р., коли Галичина була відвоєнована Австро-Угорщиною, а в самій Росії загострювалося внутрішньополітичне становище, питання про “возз’єднання” уніатів стало для царського уряду неактуальним. Воно порушувалося тільки у зв’язку із бажанням Відня повернути А.Шептицького в обмін на захопленого на початку війни кореспондента “Нового времени” Д.Р.Ячневецького³⁷. Галицька проблема використовувалася також різного роду опозиційними партіями і організаціями, причому для об’єднання своїх рядів на основі критики злочинної діяльності уряду і взагалі з пропагандистськими цілями. Не обходив стороною політику царизму в Галичині і П.Мілюков, який на конференції конституційно-демократичної партії у червні 1915 р. назвав її “спробою денационалізації цілого народу шляхом насильницької асиміляції”³⁸.

Після евакуації зі Львова архієпископ Євлогій формально не був звільнений від місіонерської діяльності в Галичині. Уряд і Ставка проводили політику очікування. Навесні 1916 р. до нового наступу на Південно-Західному фронті почали готуватися не тільки російські війська, а й військова та цивільна влади. Протопресвітер Г.Шавельський представив Николаю II записку про галицькі церковні справи, в якій зазначалося, що конфесійну політику у Галичині треба вести відповідно до умов воєнного часу. Для роботи з уніатами пропонувалося скерувати “найкращих, ідейних та освічених” священиків, забезпечених казенним утриманням на рівні, на якому утримуються полкові священики³⁹.

Цар схвалив записку Шавельського і доручив йому займатися всіма церковними справами у Галичині⁴⁰. На практиці обов’язки протопресвітера царської армії у цьому напрямі звелися до вироблення загального плану дій, віддання відповідних вказівок із Ставки й участі у кількох братніх сходах православних та греко-католицьких священиків. Вся чорнова робота здійснювалася спеціальним помічником Шавельсь-

³⁵ Его императорское величество государь император Николай Александрович в действующей армии. Январь-июнь 1915 г. Санкт-Петербург, 1915.

³⁶ Ставка и министерство иностранных дел // Красный архив. 1928. Т.2(27). С.12.

³⁷ Совет Министров Российской империи в годы первой мировой войны. С.273.

³⁸ Кадеты в дни Галицийского розгрома 1915 г. // Красный архив. 1933. Т.4. (59). С. 115. Ця заява П.М.Мілюкова звучала в унісон із твердженням представників сучасного йому українства, що над населенням окупованої Західної України “проводилися деморалізуючі досліді “добровільного” приєднання до православ’я та вкорінення ідеалів руської єдності”.

³⁹ Протопресвітер Георгій Шавельський: Воспоминания последнего протопресвитера русской армии и флота. Т.2. С.34–37.

⁴⁰ Там само. С.37–38.

кого з уніатських справ – професором Київської духовної академії Ф.І.Цітовим⁴¹, спеціалістом із історії церкви, який діяв доволі обережно.

З часом ситуація змінювалася. “Возз’єднувати уніатів ніхто вже відкрито не закликав, але до кінця 1916 р. близько 50 православних священиків служили в уніатських приходах, задовольняючи духовні потреби місцевих прихожан”⁴². Цариці та Распутіну було вже не до прифронтових справ: у них виникли проблеми в столиці імперії. Лютнева революція 1917 р. в Росії зовсім зняла з порядку денного питання місіонерської діяльності Російської православної церкви в Галичині. Що стосується “возз’єднання” уніатів, то після легалізації греко-католицької церкви Тимчасовим урядом це питання навіть теоретично набуло іншого звучання.

⁴¹ Там само. С.45.

⁴² Там само. С.44–45.

**THE SPECIAL FEATURES OF MISSIONARY ACTIVITY
OF THE RUSSIAN ORTHODOX CHURCH
IN HALYCHYNA DURING THE WORLD WAR I**

Sergiy POZNIAK

The State University of Byelorus'
6, Chervonoarmijska Str., Minsk 220030 (Byelorus')
The Chair of History of Southern and Western Slavs

The confession policy of Russian occupation power in Halychyna that was the part of the general fight of government with Ukrainian national motion is described in the article. In Halychyna the Russian church management was created. It began preparation to the transition of Greek Catholics to the orthodoxy. The real work in this direction was conducted by the F.I.Tsitov, professor of the Kyiv theological academy.

Key words: Russia, Austria, Halychyna, World War I, religion, confessions, orthodoxy.

Стаття надійшла до редколегії 28.11.02.

Прийнята до друку 24.01.03.